

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l -

s e s framställning till Ålands landsting med

№ 23/1955.

förslag till hemställan om ändring av gruvlagen,

given den 24 mars 1943 (FFS 273/43).

Genom att kungörelse om utmål anslagits för en mineralfyndighet i landskapet, har den frågan blivit aktuell, på vilket sätt landskapet vid eventuell gruvdrift kan bevaka sina intressen ifråga om rätten att idka näring, inneha fastighet och annat. Det är sannolikt, att den i landskapet bofasta arbetskraften icke i större utsträckning kan anställas i ett sådant företag, då här icke finnes någon fackkunskap på området. Det är icke ens säkert att arbetsförhållanden, avlöning m.m. ställer sig särskilt lockande, åtminstone vid högkonjunktur inom landskapet på andra områden. Man har därför skäl att befara, att startande av ett gruvföretag kan medföra en viss inflyttning av arbetare från riket. Då det, såsom nedan framgår, icke finns möjlighet att förhindra startande av ett sådant företag i landskapet, är det skäl att taga i övervägande, vilka möjligheter landskapet har att utöva kontroll över ett sådant företag.

Självstyrelselagen.

Enligt § 13 p. 9 tillkommer landstinget lagstiftningsrätt be-

träffande "näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd ----- med iakttagande av näringsfrihetens grundsatsuppdelning i fria och reglementerade näringar samt annan än i 11 § 2 mom. avsedd näringsrätt" men till rikets lagstiftningsbehörighet hänförs enligt § 11 mom. 2 p. 10 "stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör ----- gruvor och mineralfyndigheter". Enligt § 3 mom. 2 tillkommer rätt att i landskapet Åland idka näring, som förutsätter anmälan eller tillstånd, person, som äger åländsk hembygdsrätt eller under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet, samt sådana juridiska personer (bolag, andelslag, föreningar o.s.v.), som ha laglig hemort inom landskapet och vilkas samtliga styrelsemedlemmar äro personer som enligt ovanstående vore berättigade att idka näring i landskapet.

Enligt lagen om rätt att idka näring § 3 p. 1 är gruvdrift en reglementerad näring, d.v.s. en näring, för vars utövning tillstånd är förutsatt. Förutsättning för gruvdrift i landskapet Åland är förty också, att vederbörande är berättigad att idka näring i landskapet enligt självstyrelselagens föreskrifter.

Den, som har för avsikt att idka en reglementerad näring, äger för detta ändamål anhålla om tillstånd, och sedan han erhållit det

anmäla om näring. Av självstyrelselagen framgår ej, när utredning om hembygdsrätt (eller alternativ utredning) skall presteras: vid ansökan om tillstånd eller vid näringsanmälan. Vid landskapsstyrelsen har det varit praxis sedan den nya självstyrelselagens tillkomst, att utredningen bör presteras vid ansökan om tillstånd. I sådant fall anges i utslaget, att sökanden är berättigad att idka näring enligt § 4 i självstyrelselagen, och då avskrift av tillståndsutslaget bör bifogas näringsanmälan, erfordras ej härvid ytterligare utredning härom. Ett sådant system är praktiskt också ur den synpunkten, att en sökande, som ej har rätt att idka näring i landskapet, på det sättet förhindras att fortsätta ett fruktlöst förfarande med därmed förenade kostnader, som skulle bli fallet om rätten att idka näring i landskapet konstaterades först vid näringsanmälan. I brist på stadganden och praxis är det emellertid svårt att säga huru en annan tillståndsbeviljande myndighet, t.ex. handels- och industriministeriet, statsrådet eller medicinalstyrelsen ställer sig till tillämpningen av § 4 i självstyrelselagen.

Vad särskilt beträffar idkande av gruvdrift är just utmålsförrättningen den etapp, som bör jämföras med beviljande av tillstånd. Förty borde vid denna förrättning konstateras, att sökanden är be-

att idka näring i landskapet. Är han icke berättigad rättigad härtill och förvägrar landskapsstyrelsen honom tillstånd, bör enligt landskapsstyrelsens uppfattning utmålsförrättningen utmynna i avslag.

Gruvlagstiftningen.

Huvudsakligen beroende på geologiska förhållanden har gruvlagstiftningen följt väsentligt olika system i olika länder. En bidragande orsak härtill har också varit varierande uppfattning om äganderätten till jord. I Finland kan rätten till gruvdrift betraktas som en inskränkning i äganderätten; envar är i princip berättigad uppleta och tillgodogöra sig mineralfyndighet såväl på egen som på annans mark. I anslutning härtill är inte gruvdriften en reglerad näring rent sakligt sett ehuru den formellt är det genom upptagandet bland näringarna i § 3 i näringslagen, då ett särskilt förfarande är erforderligt för ordnande av de ekonomiska frågorna. Rätten till gruvdrift medför som sådan ingen äganderätt till fastighet utan i princip endast en nyttjanderätt, ehuru den till tiden kan vara praktiskt taget obegränsad. Jordägaren äger fortfarande den mark, där gruvdriften försiggår, och häri inbegripes att han i princip äger också vad som finnes under jordytan; upphör gruvdrift blir han också på sätt och vis ägare till vissa anläggningar, som

malmbrytaren är skyldig att kvarlämna (och som jordägaren i princip icke heller får avlägsna). Jordägaren kan emellertid icke förhindra malmletning och malmbrytning, han kan blott ta del i gruvdriften med högst hälften, och denna rätt medför givetvis också skyldighet att taga del i kostnaderna med samma andel. Gruvdriften kan emellertid förhindras av staten genom att visst område förklaras för statsgruvefält. Detta kan dock ske blott på statens mark, som ej innehas med stadigvarande äborätt eller hör till tjänstelägenhet. Sådant hinder för gruvdrift gäller likväl alltid för viss tid, högst 10 år, men kan förnyas och även återkallas före utgången av fastställd tidsfrist. ~~Område bör förklaras till statsgruvefält före utgången, i annat fall är rätten härtill försvunnen.~~

Då någon önskar närmare undersöka ett område, där han tror, att mineralfyndighet kan förekomma, begär han inmutning. Sådan rätt erhåller finska medborgare utan större omgång, utlänning däremot blott efter för varje gång utverkat tillstånd. Någon parallell för icke-ålännings inmutning i landskapet kan icke här dras på grund av gällande lag.

Visar undersökningen, att mineral finnes i sådan mängd, att det med hänsyn till orten och andra på saken verkande omständigheter är

sannolikt, att brytning lönar sig, kan inmutaren söka utmål (på finska "kaivospiirin määääminen" vilket ordagrant översatt blir "bestämning av gruvområde"). Härom ansökes hos handels- och industriministeriet. Förrättningen innefattar ett fullständigt fastställande av rättsförhållandet mellan malmbrytare och jordägare och fastställande av de ersättningar, som bör tillkomma jordägare. Praktiskt sett blir förrättningen huvudsakligen en lantmåteriförrättning, då gruvområdet skall utpålas liksom också område för nödiga anläggningar, såsom vägar, transportanordningar, hamnar, kraft- och vattenledningar, avlopp, lager och förädlingsavfall.

Sedan utmålsförrättningen slutförts med bifall till sökandens ansökan, har sökanden att företaga ~~ansökan till handels- och industriministeriet~~ näringsanmälan för att få börja gruvdriften. På börjas icke gruvdriften inom 10 år eller avbrytes den på längre tid än två år, skall gruvan förklaras sönad, d.v.s. den betraktas som övergiven och det åligger malmbrytaren att bortföra anläggningarna inom viss tid, dock så att gruvans framtida användning inte får försvåras och vissa säkerhetsanordningar bör lämnas kvar. Likväl har ~~gruvägaren~~ ^{han} möjligheter att få uppskov på grund av särskilda skäl.

Nyligen har till riksdagen inlämnats en proposition, som innefat

tar förslag om ändring av gruvlagen såtillvida, att uran- och toriumfyndigheter (och eventuellt andra för atomkraften betydelsefulla fyndigheter) ställas i särställning och förutsätta speciellt tillstånd.

Vattenrättslagstiftningen.

Beträffande äganderätten till de av inmutningen vid Nyhamn berörda vattenområdena har landskapsstyrelsen inbegärt sakkunnigutlåtande av professor Kyösti Haataja, som allmänt anses som Finlands förnämsta expert på sådana frågor. På grund av sjukdom har han icke tillsvidare varit i tillfälle att avgiva det äskade utlåtandet. Han meddelade emellertid landskapsstyrelsen att han tidigare avgivit utlåtande i samma fråga till Oy Vuoksenniska Ab och översände en avskrift av detta utlåtande till landskapsstyrelsen. Utlåtandet bifogas denna framställning som bilaga.

I № 5 av tidskriften Lakimies för detta år har professor Erik Castrén behandlat frågan om äganderätten till territorialvatten. På grund av den knappa tid som stått landskapsstyrelsen till buds för uppgörande av denna framställning, har det icke varit möjligt att ~~framställa denna framställning~~ bifoga en översättning av uppsatsen. Här må blott nämnas, att professor Castrén kommer till samma uppfatt-

ning som professor Haataja och t.o.m. hänvisar till professor Haatajas i flera olika skrifter framförda uppfattning.

I de arbeten professor Haataja publicerat, främst Omistusoikeudesta Suomen vesiin (1932), Maa- ja vesioikeudellisia tutkielmia (1943) och Maa- ja vesioikeus sekä metsä- ja maatalouslainsäädäntö (1945) har han givit uttryck åt samma uppfattning som i ovannämnda utlåtande.

På grund av denna utredning kan man anse sannolikt, att den inmutning, som gjorts i trakten av Nyhamn, icke till någon del faller inom landskapet tillhörigt vattenområde, ej heller kommer uppenbarligen utmålet att beröra landskapet tillhöriga vatten. De berörda vattnen kunna falla inom statens vattenområde, Järsö bys vatten eller territorialvattnet utom byarågång. Enligt såväl Haataja som Castrén äger landskapet icke territorialvattnet eller havsbotten och kan på grund därav icke ställa anspråk vid en eventuel malmbrytning inom territorialvattnet utom byarågång. Förklarande till statsgruvefält kan i detta fall komma ifråga endast inom det vattenområde, som enligt Haatajas utlåtande tillhör staten.

Då gruvlagstiftningen hör till rikets lagstiftningsområde, sakn

Landstinget möjlighet att i landskapslag antaga bestämmelser, som reglera förfarandet vid utmål. I gruvlagens stadganden borde emellertid införas bestämmelser, som medge landskapsstyrelsen möjlighet att utöva en sådan kontroll över företag, som kan anses vara överensstämmande med självstyrelselagens anda och mening. På grund härav borde Landstinget enligt landskapsstyrelsens åsikt ingå till regeringen i den ordning som stadgas i 15 § självstyrelselagen med ett förslag om ändring av gruvlagen på sådant sätt, att dessa intressen bli tillgodosedda. I sådant syfte har landskapsstyrelsen uppgjort förslag till ändring av särskilda paragrafer i gruvlagen, vilket förslag här förelägges Landstinget.

I stället för det i regeringens proposition utgående mom. 3, som stadgar om mineralfyndigheter i Petsamo, borde ett till innehållet så gott som likalydande moment införas, varigenom inmutning och bearbetning av mineralfyndighet inom landskapet underkastades samma restriktioner som tidigare var fallet i Petsamo.

I § 27 skulle införas ett nytt moment 2, som skulle medföra skyldighet för förrättningsmannen vid utmål att senast trettio dagar före förrättningen delgiva landskapet förrättningskungörelsen. Därigenom bleve landskapsstyrelsen i tillfälle att bevaka landska-

pets intressen vid varje sådan förrättning.

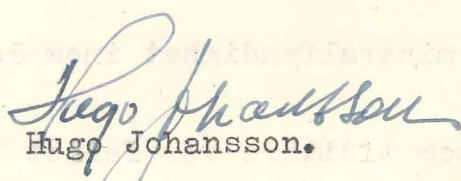
Ytterligare borde genom ändringar av §§ 70 och 72 en möjlighet åstadkommas att förklara visst område av landskapets mark för statsgruvefält. En sådan möjlighet förefinnes icke för närvarande enligt en ordagrann tolkning. Föresättning skulle givetvis vara, att landskapsstyrelsen föreslår visst område till statsgruvefält. Vidare föreslås, att friförklaring av statsgruvefält inom landskapet Åland icke skulle ske innan landskapsstyrelsens yttrande i saken inhämtats.

På grund av det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsamt förlägga landstinget nedanstående förslag till hemställan hos regeringen.

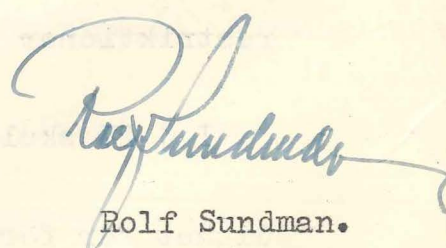
Mariehamn den 5 oktober 1955.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson.

Landskapssekreterare

Rolf Sundman.

Till Regeringen.

från Ålands landsting.

Enligt självstyrelselagen för Åland, § 11 mom. 2 p. 10, är stiftande av allmän lag, då ärendet rör gruvor och mineralfyndigheter, undantaget landskapets lagstiftningsbehörighet. Likväl förutsätter § 3 mom. 2 i samma lag, att sådan näring inom landskapet får idkas endast av personer, som åtnjuta åländsk hembygdsrätt eller oavbrutet under minst fem års tid varit bosatta i landskapet. Av praktiska skäl vore det därför lämpligt, att redan vid inmutnings- och utmålsförfarande dessa omständigheter bleve beaktade, så att icke ett långvarigt och kostsamt undersökningsarbete slutligen skulle utmynna i, att sökanden, på grund av att han icke kan uppfylla i § 3 självstyrelselagen för Åland stadgade förutsättningar, måste avstå från hela företaget. - På grund härav har landstinget i enlighet med stadgandet i § 15 självstyrelselagen för Åland beslutat hos Regeringen hemställa om åtgärd för ändring av gruvlagen, given den 24 mars 1943, så att vid de förrättningar, som omnämnas i denna lag, jämväl stadgandena i självstyrelselagen för Åland angående rätt att idka näring i landskapet skulle bli beaktade.

Genom att statens jordegendomar i landskapet Åland genom den nya självstyrelselagen övergått till landskapets ägo, kan stats-

gruvefält möjligen icke reserveras på bandskapets mark. Stadganden om statsgruvefält borde erhålla härför nödig komplettering.

På grund av det ovan anförda får landstinget vördsamt överlämna nedanstående förslag till ändring av gruvlagen med hemställan

att Regeringen måtte till Riksdagen överlämna

en proposition om ändring av gruvlagen, given

den 24 mars 1943 enligt följande:

Lag om ändring av gruvlagen.

I enlighet med Riksdagens beslut skall 1 § 3 mom., 27, 70 och 72 §§ i gruvlagen den 24 mars 1943 (273/43) erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Mineralfyndighet inom landskapet Åland får för enskild räkning inmutas ävensom rätt till inmutad fyndighet eller till dess bearbetning till annan person överlåtas endast med av Ålands landskapsstyrelse för varje särskilt fall meddelat tillstånd och på de villkor landskapsstyrelsen finner nödigt fastställa.

27 §.

Förrättningsmannen skall om förrättningen kungöra senast tretti-

dagar före utsatt dag, på sätt om offentlig kungörelse är stadgat samt inom samma tid genom stämningsman meddela såväl sökanden som envar i ansökningen om utmålsläggning uppgiven eller annars känd sakägare särskild kallelse till förrättningen.

Är fyndigheten belägen helt eller delvis inom landskapet Åland, skall förrättningsmannen jämväl delgiva landskapet kungörelsen inom i 1 momentet stadgad tid.

Jordägare skall på anhållan av förrättningsmannen uppgiva legotagare eller annan innehavare av begränsad sakrätt, som beröres av förrättningen, vid äventyr att han personligen kan bli ansvarig för till följd av försummelsen möjligen uppkommen skada; och låte förrättningsmannen tillställa även dessa kallelse.

70 §.

Å sådan staten tillhörig jord, som ej innehaves med stadgad åborätt eller anslagits till boställe, kan statsrådet förklara visst område för statsgruvefält, därest företagen undersökning låter förmoda, att där förekommer mineral, som i 1 § nämnes.

Å landskapet Åland tillhörig jord, som ej innehaves med stadgad åborätt eller anslagits till boställe, kan statsrådet på förslag av Ålands lannskapsstyrelse förklara visst område för statsgruve-

fält, därest företagen undersökning låter förmoda, att där förekommer mineral, som i 1 § nämnes.

72 §.

För statsgruvefält kan område förklaras för en bestämd tidsperiod, högst tio år i sänder. Statsrådet äger dock rätt att redan före utgången av den bestämda tiden friförklara området. Är området beläget i landskapet Åland, bör landskapsstyrelsens yttrande inhämtas innan området friförklaras.

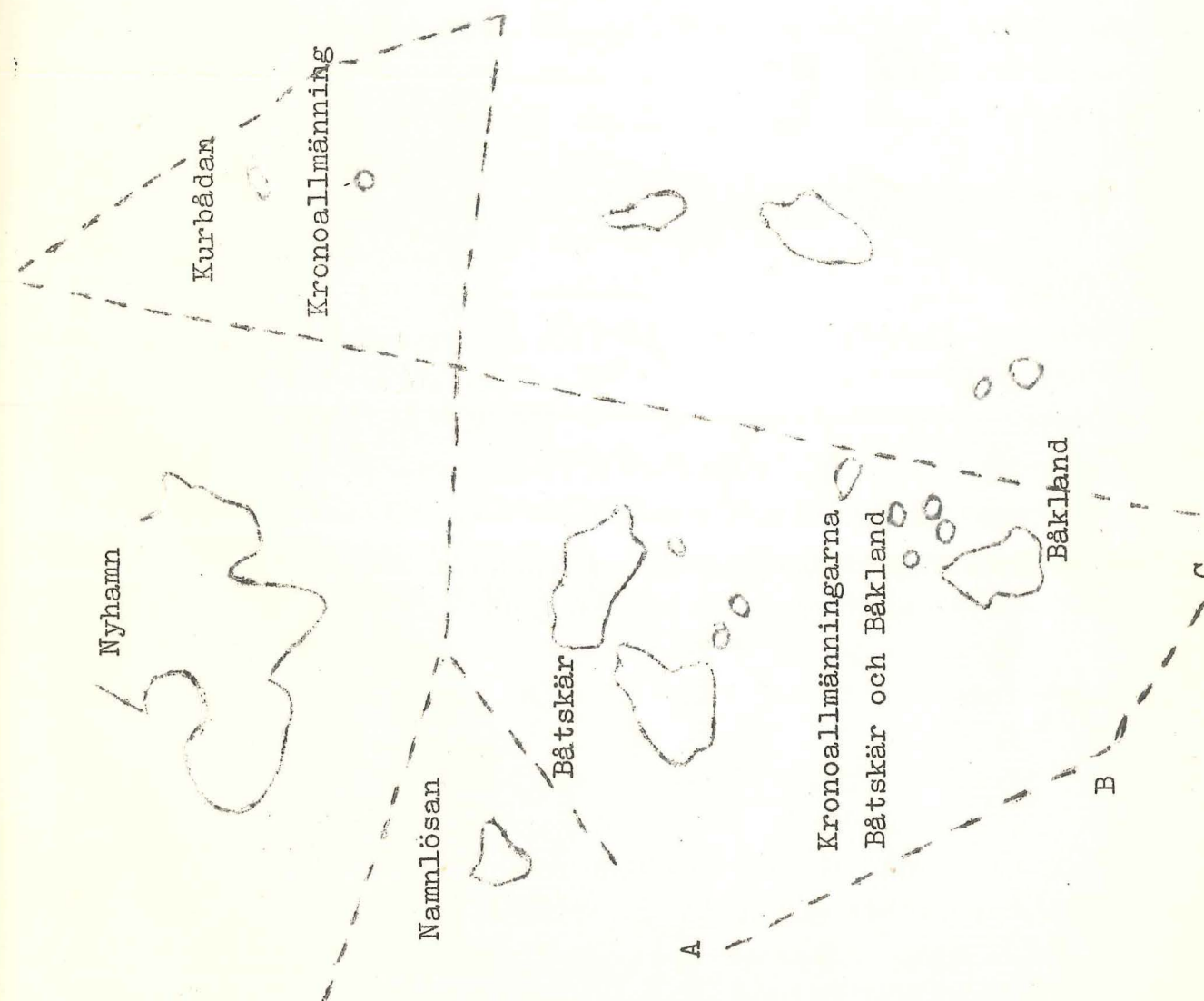
Mariehamn den

Bilaga
Översättning.

U t l å t a n d e

om-
om möjligheten att inmuta gruvområde på det havsområde, som ^{om-}ger Båtskärs holmar i Järsö by av Lemlands kommun i landskapet Åland.

På sockenkartan i skala 1:20000 över landskapet Åland tecknade holmarna Stora Båtskär och Lilla Båtskär ligga i Järsö bys yttre skärgård i Lemlands kommun mot öppna havet. Vattenrågång mellan byarna på dessa områden verkställdes 1912. På den karta som uppgjordes vid förrättningen har som holmarnas namn antecknats Båtskär och Båkländ, vilka namn även förekomma i rågångshandlingarna. På rågångskartor och handlingar ha holmarna antecknats såsom kronoallmänningar. Liknande anteckningar ha gjorts beträffande ögrupperna Lökskär, Vitfågelskär och Kurbdådan. För varje sådan ögrupp har vid rågången avskilts ett med rå- och rör omgivet vattenområde. Båtskärsholmarnas vattenområde har på rågångskartan tecknats på följande sätt:

En jämförelse mellan förestående rågångskarta och sockenkartan utvisar, att dessa kartor i vissa punkter skilja sig betydligt från varandra. Den karta som tillkommit vid den lagliga rågångsförrättningen bör anses riktig. Om kartan skiljer sig med avseende på gränserna från på land förefintliga märken, äro landmärkena utslagsgivande med avseende på gränsens placering. I rågångsförrättningen av år 1913 har beträffande Båtskärsögruppens vattenområde gjorts följande anteckning:

"Det tredje skiftet gränsar i öster till holmarna Ryssklobb m.m. vattenområde, i norr till Järsö bys N:ris 1-3 vatten och i väster till holmen Namnlösas vattenområde och går rätlinjen genom råpunkterna l, k, i och d".

Då rågångsförrättningen vunnit laga kraft och blivit fastställd av häradsrätten den 13.2.1913, bör det anses såsom lagligen fastställt, att vattenområdet omkring Båtskärs holmar är ett vattenområde tillhörigt kronans allmänning, och att dess gränser äro sådana som rågångskartan utvisar, eller om rårnas utmärkning på platsen avviker därifrån, sådana som landmärkena utvisa. Likaså kan man såsom riktig anse anteckningen, att själva holmarna äro kronoallmänning.

Kronoallmänning är sådan jord, som kronan äger med fullt privaträttslig äganderätt.

Såsom kartan utvisar, bestämmes vattenområdenas utsträckning i SO, N och O av de gränser som fastställts vid rågången. I SV och S sträcker sig det vattenområde, som tillhör holmarna 500 m från den punkt vid stranden där ett vattendjup om 2 m begynner. Då holmarnas stränder torde vara branta, så att 2 m djup begynner genast vid stranden, går det till holmarna hörande vattenområdet mot havssidan som linjen A, B, C, på förestående teckning visar. Det område som ligger innanför 500 m gränsen bildar enligt allmänna stadganden ifrågavarande bys vattenområde, vilket tillhör byns hemman med privaträttslig äganderätt. Detta är således ett privaträttsligt ägt vattenområde, vars ägare är ägaren till det jordområde, till vilket vattenområdet hör såsom adpertinens. Vi återkomma senare till huru äganderätten är beskaffad enligt denna grund beträffande Båtskärens vattenområde.

På havsområdet utanför det område, som tillhör holmarna, börjör territorialvattnet. Detta sträcker sig till den linje, som drages på 4 km eller 7.408 m avstånd från holmarnas strand. Det på detta sätt bestämda territorialvattenområdet, således för såvitt det ligger utanför den tidigare nämnda 500 m avståndsgränsen, är rikets område, där statsmakten utövar sin suveränitetsrätt. Innehållet av denna rätt bestämmes av den

(internationella rätten), folkrätten. Enligt denna ligger sådant vattenområde jämte botten utanför privatäganderätt, men är underkastad statens husbondevälde, varjämte dess användning bestämmes av statsmakten. Staten har där endast offentligt rättsliga rättigheter och statens rätt därtill är icke dominium utan imperium. Till statens offentligträttsliga suveränitet hör den högsta lagstiftande och administrativa makten på området, och detta endast med sådana begränsningar att andra staters rättigheter enligt folkrätten icke få inskränkas (Jfr. Haataja Vattenrätt I, sid. S. 112 o. 123).

På territorialvattnet utövar staten sin suveränitetsrätt på alla möjliga sätt. Kommunalt tillhör territorialvattnet till varje del någon bestämd kommun, så att kommunens organ där utövar kommunala uppgifter, såvitt sådana där förekomma (jfr. Ståhlberg, Finlands förvaltningsrätt allmänna delen, s. 78, 79 o. 250). Härav tillkommer kommunen dock ingen äganderätt till kommunens område, utan endast rätt att utföra till kommunalförvaltningens område hörande uppgifter och åtgärder, såsom beskattning upprätthållande av ordning, säkerhet och hälsovård. På samma sätt underlyda territorialvattenområdena den kyrkliga och judiciella indelningen.

Enligt Ålands självstyrelselag 1951 § 25 äger landskapet den fasta egendom och byggnader, som staten tidigare ägt, med undantag för egendom och byggnader, som vid lagens ikraftträdande användes eller reserverades för statens behov. Förordningen 1954 bestämmer vilka områden inom landskapet Åland, som äro sådana för statens behov använda eller reserverade, beträffande vilka äganderätten icke övergått till landskapet. Som sådan egendom nämnes i förenämnda förteckning bl.a. Stora Båtskärs holme i Lemlands kommun, vilken holme är i gränsbevakningsväsendets besittning, jämte Båtskärs sjöbevakningsstation och anläggningar (Nyhamns gamla lotsplats) samt Lilla Båtskär och där befintliga Nyhamns lotsplats med byggnader och anläggningar i Lemlands kommun, vilken holme med alla sina anläggningar är i sjöfartsväsendets besittning.

Då Båtskärs holmarna före självstyrelselagens ikraftträdande voro kronoallmänning och således av staten ägt område, och då de därvid även voro i kronans specialanvändning, reserverade för dess behov och då de jämlikt 1954 års förordning uppräknas, är det klart, att dessa holmar fortfarande äro finska statens ägendom och icke blivit landskapet Ålands egendom.

De refererade stadgandena och bestämmelserna lämna tolkning underkastad om i och med dem vettanområdet kring Båtskären är finska statens eller landskapet Ålands egendom.

För besvarande av dessa frågor bör man granska några allmänna drag i självstyrelseorganisationen. Självstyrelsens avsikt är att för landskapets befolkning trygga dess språk, kultur och lokala sedvänjor (jfr. t. ex. reg. prop. N:o 38 till 1948 års riksdag). I detta avseende har åt området givits vissa specialrättigheter på lagstiftningens, förvaltningens och beskattningens område och även i vissa andra avseenden. Detta skedde först med 1920 års lag, som sedan upphävdes av 1951 års självstyrelselag. Hela denna självstyrelselagstiftning var byggd på sådan grund, att dess uppgift var att ordna endast vissa till självstyrelsen hörande specialärenden, men att den icke skulle inverka på för områdets inbyggare gällande privaträttsliga bestämmelser och speciellt icke på frågor rörande äganderätten. Från denna allmänna grund böra även de specialbestämmelser betraktas, som den nuvarande självstyrelselagen innehåller angående äganderätsfrågor. Enligt denna allmänna princip skulle oberoende av självstyrelselagstiftningen varje by fortfarande äga vattenområdet vid byns strand och territorialvattnet utanför nyss nämnda vattenområde skulle vara rikets allmänna vattenområde. Då i självstyrelselagen stadgades vissa undantag till landskapets förmån beträffande den jordegendom, som tillhört riket på Åland, skola dessa avvikelser betraktas ur ovan nämnda synvinkel och bör man därför utgå från, att de äro undantagsbestämmelser, som skola tolkas strängt. En sådan undantagsbestämmelse innehåller § 23 i 1920 års lag. Däri stadgas, att till landskapet övergår nyttjanderätten till statens jordegendomar i landskapet, dock icke sådan som förblir tjänstebostad för statens tjänsteman och icke heller sådan, som nu eller framdeles användes för statens behov. I denna stilisering bör det beaktas, att där talas endast om statens jordegendom och ej allom vattenområde och att åt landskapet gavs endast nyttjanderätt till jordegendom, men äganderätt.

Då 1951 års självstyrelselag förbereddes, framhölls från landskapets håll, att detta borde få äganderätten till den jordegendom, som det erhållit med nyttjanderätten och detta beviljades även i 1951 års självstyrelselag. Däri bestämdes att äganderätten övergår till landskapet beträffande statens fasta egendom och byggnader i landskapet, dock icke beträffande egendom och byggnader, som vid lagens ikraftträdande användes eller reserverats för statens behov. Som grund för överlåtande av äganderätten framhålls i propositionen N:o 100 till 1946 års riksdag, att skillnaden mellan äganderätt och bestående besittningsrätt ur statens synpunkt är av sekundär betydelse.

Det bör beaktas att 1951 års självstyrelselag § 25 talar om överlåtande av äganderätten till fastigheter och icke enbart jordegendomar, såsom i 1920 års lag. Då till fastighet hör förutom mark även till fastigheten hörande vattenområde, bör det anses att det vattenområde, som hör till de överlåtna fastigheterna även övergått till landskapets egendom enligt 1951 års lag.

Såsom ovan framhållits, avskiljdes i 1951 års lag den egendom och de byggnader, som vid lagens ikraftträdande användes eller hade reserverats för statens behov. Denna sålunda av staten förbehållna egendom uppräknas i 1954 års förordning. Då i denna förteckning uppräknas en mängd holmar, som sålunda förbehålles staten, och då till många av dessa holmar hör eget vattenområde, bör även till holmen hörande vattenområde anses förbehållet staten, ehuru endast holmen ^{antecknats} såsom förbehållen. Enligt § 25 i 1951 års lag överlät staten nämligen endast bestämda fastigheter i deras helhet och sålunda även med till dem hörande vattenområden med äganderätt, men överlät icke de fastigheter, som uppräknats i 1954 års förordning. År 1951 års överlåtelse kunde sålunda icke gälla de vattenområden, som icke tillhörde de då överlåtna fastigheterna och sålunda icke heller de vattenområden, som tillhöra i 1954 års förteckning uppräknade fastigheter. Detta bevisas även därav, att då 1954 års förteckning förbereddes, så framhölls från åländskt håll, att staten skulle förbehållas endast de i förteckningen uppräknade fastigheterna, men att dem tillhörande vattenområden skulle överlåtas åt landskapet. Till denna begäran har dock icke bifallits från Finlands regeringshåll.

På grund av allt vad ovan framhållits, är det tydligt, att vattenområdet utanför Båtskären intill vid vattenskitte mellan byarna uppdragna gränser samt även till ett avstånd av 500 m åt S, räknat från 2 m djup, fortfarande är statens vattenområde, som staten äger med privatäganderätt.

Såsom ovan framhållits är det territorialvatten, som ligger utanför bys vattenområde, sådant område där staten utövar suveränitetsrätt. Beträffande detta vattenområde har självstyrelselagstiftningen icke utövat någon ändring och dess verkningar sträcka sig icke dit, förutom såvitt det är fråga om till landskapet enligt självstyrelselagen hörande lagstiftande, förvaltande m.m. verksamhet, som på något sätt kan beröra även detta område.

Till vad ovan anförts bör tilläggas, att fastän vattenrättslagstiftningen tillhör landskapets lagstiftningsområde, så kan detta avse endast sådana vattenområdens användande avseende bestämmelser, som innehållas 1902 års vattenrättslags allmänna stadganden, men ej sådana äganderätt

till vattenområde rörande bestämmelser, som ingå i jordabalken: 12:4 och 1902 års lag om råskillnad för vattenområde.

Enligt § 11 i självstyrelselagen tillhör grundlagstiftningen rikets allmänna lagstiftning. I enlighet härmed bör på gruvdrift å Båtskärs holmar och kringliggande vattenområde tillämpas 1943 års gruvlag, med iakttagande av att såvitt i saken ifrågakommer i gruvlagen stadgad verksamhet av statens lokala organ och ägarens rättigheter, så gäller härom gruvlagens allmänna bestämmelser eller samma som gälla annorstädes i Finland.

1943 års gruvlag § 1 berättigar till sökande och inmutande av mineralfyndigheter "såväl på eget som annans område". Stadgandet avser uppenbarligen hela rikets område, utan att undantag göres för någon del därav, såvitt därom icke stadgas i speciallagstiftning. Specialstadgandena i § 3 av gruvlagen, som hindra sökande och inmutande på vissa områden, utgöra icke hinder därför på Båtskären med därtill hörande vattenområde. Ej heller lagens specialbestämmelser om inmutande av sjömalm utgöra hinder. Då så är förhållandet finnes icke hinder för sökande av inmutningsrätt i vanlig ordning på Båtskärs område. Då mutsedel sökes för sådant område som således nu är i fråga, blir det beroende på handels- och industriministeriets prövning, om för dylika inmutningar skall utfärdas några administrativa tilläggsbestämmelser. Sådana kunna erfordras för utmärkande av inmutningsområdet på platsen.

Granskningen av de specialfrågor, som kunna uppstå på grund av att inmutningsområdet kommer att vara havsområde, ger anledning att fästa uppmärksamhet på följande omständigheter.

Om fråga vore om vanligt upptagande av sten från annans vattenområde skulle tolkning av vattenrättslagen 1:23 komma ifråga. Därvid skulle kunna komma att beaktas, vad i Sverige har uttalats om upptagande av sten från territorialvattenområde, (Gihl, Gränsen för Sveriges territorialvatten, I s. 285, Statens off. utredn. 1930:6). Då fråga är om verksamhet enligt gruvlagen, komma ifrågavarande allmänna vattenrättsliga bestämmelser icke ifråga. Då mineralernas upptagande uppenbarligen kommer att ske genom en tunnel från landsidan till gruvplatsen bör ytterligare utredas frågan, vilket det inbördes förhållandet mellan områdets ägare och gruvans ägare kommer att bli. I denna fråga bör beaktas, att områdets ägare i allmänhet äger sitt område och där befintliga jordlager så djupt som han kan utnyttja dem. Detta gäller även ett på havet befintligt område och jordlager. Närmare bestämt bör härpå tillämpas Undens yttrande (Svensk sakrätt II: 1, sid. 88): "Äganderätten omfattar

- 7 -

icke någon rätt att - - - - hindra framdragandet av en underjordisk ledning eller byggandet av en järnvägstunnel under jordytan eller att kräva ersättning för djupområdets begagnande. Endast i den mån skada eller olägenhet vållas för fastigheten av begagnandet, bör ett ersättningsanspråk anses befogat, varvid de principer, som tillämpas i fråga om grannskapsförhållanden, torde kunna analogt tillämpas".

Detta innebär , att gruvdrifts utövande i djupt under havsbotten liggande gruva icke kan hindras av ägaren till det ovanför på ytan liggande området, men är denne berättigad att fordra ersättning exempelvis för skada å fiske på grund av buller. Såvitt på platsen finnes exempelvis farled, får detta icke hindra undersökningsarbete eller gruvdrift, men kan ordnandet av farledsförhållandena fordra närmare regleringar och bestämmelser i samverkan med sjöfartsväsendet.

Helsingfors den 10 februari 1955.

Till Ålands Landsting.

För att Ålands landsting och Ålands landskapsstyrelse skall erhålla möjlighet till kontroll och garantier för att den åländska befolkningens intressen tillgodoses, då malmfyndigheterna på Åland bearbetas, föreslår undertecknade följande:

att landstinget utser en delegation som med det snaraste besöker handels- och industriministriet med förslag om att detta tillsvidare inte beviljar utmål beträffande Nyhamn-malmfyndigheterna för Vuoksenniska A/B:s räkning, och

att delegationen underhandlar med ministeriet om åtgärder för att starta ett sådant gruvbolag där finska staten och Ålands landskapsstyrelse deltar, och som erhåller rättighet att bearbeta alla malmfyndigheter på Åland. Detta senare förslag inlämnar delegationen även till regeringen.

Mariehamn den 11 oktober 1955.

Raima Ikonblom

Richard Lindholm